

OMSTILLINGSPROGRAMMET

I VESTRE TOTEN

Handlingsplan 2014

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning.....	s. 3
Status pr. 31.12.2013.....	s. 3
Programstatusvurdering 2013.....	s. 4
Om handlingsplanen.....	s. 4
Mål for Omstillingsprogrammet.....	s. 5
Innsatsområde 1. Nyskaping i næringslivet.....	s. 6
Innsatsområde 2. Attraktivitet for næringslivet.....	s. 9
Kommunikasjon.....	s.11
Rammebudsjett for 2014.....	s.12

1 Innledning

Handlingsplanen for 2014 bygger på styrets strategidiskusjon og omstillingsplanen for 2013-2015. Handlingsplanen trekker opp resultatmål og tiltak, og angir ressursfordeling mellom de ulike innsatsområder og programledelse/administrasjon etc. Handlingsplanen må være fleksibel og gi rom for å fase inn større prosjekter som kan komme til gjennom året.

1.1 Status pr. 31.12 2013

1.1.1 Kort om programmet.

Vestre Toten fikk omstillingsstatus med virkning og finansiering fra og med 2010. Samlet ressurstilgang i perioden 2010-2013 har vært kr. 10 mill. fra Oppland Fylkeskommune, og 2 mill. kr i egenandel for kommunen, til sammen 12,0 mill. kr. I tillegg kommer offentlig finansiering på vel 1 mill. kr. fra Innovasjon Norge og Gjøvikregionen, det aller meste i tilknytning til prosjektet SMB-Utvikling. Programmet kom i drift i 1. halvår 2011. Hovedaktiviteten har hele tiden vært å bidra til nyskaping i næringslivet gjennom prosjektstøtte til utviklingsprosjekter i næringslivet. Programmet støttet i den første fasen også prosjekter knyttet til samfunnsutvikling. Fra og med 2013 er arbeidet spisset ytterligere mot næringsutvikling.

1.1.2 Resultater og måloppnåelse

Fra starten i 2011 og til utgangen av 2013 er det iverksatt i alt 32 utviklingsprosjekter med en samlet prosjektstøtte på ca. 9 mill. 24 av disse er avsluttet. 2 prosjekter er ikke gjennomført og midlene tilbakeført til programmet. Prosjektstøtten rettes både mot enkeltbedrifter og nettverk som f. eks TotAl-gruppen.

Bidragene fra programmet varierer i omfang og støtteandel. Samlet sett utgjør prosjektstøtten fra Omstillingsprogrammet **ca. 9 mill. kr** av en samlet prosjektramme for bedriftene på nærmere **50 mill. kr**. I tillegg har bedrifter og nettverk oppnådd tilleggsinntekter under og etter gjennomføringen på i alt **35-40 mill. kr**. Dette gir en svært god giring på prosjektmidlene.

Omstillingsplanen har et mål på **50** nye og sikrede arbeidsplasser og **2** nye bedrifter pr. år. Til tross for at effekten av programmet bedømmes som svært god, ligger vi etter dette målet. Etter 2 hele års drift kan vi registrere **ca. 70** nye og sikrede arbeidsplasser som har kommet som følge av de prosjektene programmet har støttet, opp mot et mål på **100**. Ringvirkninger som følge av disse arbeidsplassene er ikke medregnet. Samtidig vil effekten av prosjektene

oftest komme i etterkant av gjennomføringen, gjerne opp til flere år. Det er ut fra dette ikke aktuelt å nedjustere målet.

Programmet har bare bidratt til **2** bedriftsetableringer. Dette har sammenheng med at etableringsfrekvensen generelt sett er låg i Vestre Toten.

1.1.3 Programstatusvurdering 2013

Hvert år blir det foretatt en såkalt Programstatusvurdering. Den blir utført av en ekstern konsulent i dialog med Omstillingsprogrammet, og behandles i styret. Vurderingen tar for seg status og måloppnåelse i programarbeidet gjennom en rekke prosessindikatorer og effektindikatorer. I vurderingen for 2013 oppnådde Omstillingsprogrammet i Vestre Toten gjennomgående god score, men samtidig med en del anbefalinger til endring og forbedring. Dette er fulgt opp i planarbeidet. Nedenfor gis en kort kommentar til de enkelte punkter

1. Handlingsplanen for 2014 må få målbare mål i alle innsatsområder (Fulgt opp og konkretisert innen innsatsområde «Attraktivitet for næringslivet»)
2. Det må utarbeides en mal for rapportering til styret (hensyntatt og tilpasset styrets ønsker)
3. Styret må vedta et «årshjul» for sitt arbeid. (Vedtatt og innarbeidet i handlingsplanen.)
4. Det bør iverksettes flere prosjekter. Prosjektene må følges sterkere mht resultat og avvik. (Tiltak for økt prosjektmengde bygget inn i handlingsplanen. Kontinuerlig oppfølging. Fullstendig avviksrapportering 2 ganger pr. år)
5. Videreføring av omstillingsarbeidet bør organiseres som et eget prosjekt i 2013 (Prosjekt beskrevet i handlingsplanen. I tillegg politiske prosesser).
6. Kompetanse må konkretiseres i kvalifiserte/kvantifiserte mål for 2014 (bygget inn i revidert omstillingsplan og handlingsplan)
7. Omstillingsprogrammets bidrag til utvikling av nye arbeidsplasser bør komme bedre fram (innarbeides i fullstendig rapportering i årsrapport og halvårsrapport)
8. Robusthet må defineres bedre. (Definisjon av robusthet er innarbeidet i revidert omstillingsplan.

1.2 Om handlingsplanen

Handlingsplanen er et verktøy for å styre aktiviteten og ressursbruken gjennom året, og for å rapportere til styret om drift og utvikling i henhold til mål, planlagte tiltak og ressursbruk. Den vesentligste del av ressursbruken i programmet er knyttet til prosjektstøtte til bedriftene. Det vil bli rapportert løpende om dette på alle styremøter. Rapportering i henhold til vedtatte kvantitative og kvalitative mål er ikke egnet for så hyppig rapportering. Dette vil derfor bli koblet til en fullstendig rapportering 2 ganger pr. år gjennom halvårsrapport og årsrapport.

Sammenhengen til styrets arbeid og programarbeidet som helhet kan vises gjennom følgende årssyklus.

Des/jan Styret behandler revidert Omstillingsplan og handlingsplan for neste år

Jan Utarbeidelse av årsrapport, fullstendig rapport ihht handlingsplan og Omstillingsplan

Feb Planene behandles av formannskap/kommunestyre

Jan-jun Styremøter etter behov (min. 3) Rapportering, behandling av prosjektsøknader og andre saker.

Jun Halvårsrapport utarbeides, fullstendig rapport ihht handlingsplan

Jun Søknad til OFK om midler til neste år

Aug Kontaktmøte med OFK

Sep-des Styremøter etter behov (min. 3 inkl. styreseminar)) Rapportering, behandling av prosjektsøknader og andre saker

Sept Omstillingskonferanse

Okt Programstatusvurdering

Nov Styreseminar, grunnlag for handlingsplan neste år.

2. Mål for Omstillingsprogrammet

Hovedmålet for omstillingsprogrammet er å styrke og utvikle arbeidsplasser i Vestre Toten og å skape en varig plattform for å styrke og utvikle arbeidsplasser i kommunen og regionen.

Dette skal oppnås **1)** gjennom et aktivt bedriftsrettet arbeid for å bidra til nyskaping i næringslivet, og **2)** ved å skape en bærekraftig struktur for næringsutvikling i kommunen og regionen gjennom et samspill mellom næringslivet, NCE, Komm-In, Innovasjon Norge, øvrige kommuner, Gjøvikregionen, Oppland Fylkeskommune og andre aktører. Tiltak som gjør lokalsamfunnet attraktivt for næringsliv og innbyggere vil støtte opp under dette. De langsiktige resultatmålene og effektmålene er konkretisert i revidert Omstillingsplan 2013-15, sammen med mål for arbeidsplasser, kompetanse og samhandling. For oversiktens skyld gjengis målene også i handlingsplanen.

Mål for kompetanse og samhandling

Mål for kompetanse

Økt kompetanse knyttet til markeder, produkter og prosesser er en avgjørende forutsetning for å oppnå nyskaping og vekst. Kompetanseheving skal være et vesentlig element i minst 70

% av de prosjektene Omstillingsprogrammet bidrar til. Omstillingsprogrammet skal også bidra til å koble relevant kompetanse til gjennomføring av utviklingsprosjekter i bedriftene.

Mål for samhandling

Omstillingsprogrammet skal være komplementært i forhold til andre virkemidler og arenaer i regionen, og skal bidra aktivt til å utvikle gode samarbeidsrelasjoner. Dette vil være særlig viktig i forhold til framtidig utviklingsarbeid i regionen, og det skal opprettes minst et konkret prosjekt med slikt formål. Programmet skal også stimulere til nettverksprosjekter, både i etablerte nettverk som TotAl-gruppen og nye. Dette kan f. eks være Plast-nett Innlandet og TAF-bedriftene knyttet til Raufoss Videregående Skole.

3. Innsatsområder

3.1 Innsatsområde 1. Nyskaping i næringslivet

Nyskaping i næringslivet vil være hovedsatsingsområdet også i 2014. Virkemiddelet for å oppnå dette er i hovedsak å gi støtte til konkrete utviklingsprosjekter i bedriftene, fortrinnsvis i en tidlig fase (forstudier og forprosjekter).

Resultatmål innsatsområde 1 2013-2015

Antall nye og sikrede arbeidsplasser: 50/år

Antall nye bedrifter i perioden: 6

Effektmål innsatsområde 1 2020

Vestre Toten skal ha en mer diversifisert næringsstruktur, med vekstbedrifter knyttet til andre bransjer enn automotive.

Vestre Toten skal fremstå som en nasjonalt ledende kommune i utvikling av nye og forbedrede tilbud innen omsorg og helse.

Operativt resultatmål for 2014

Utviklingsprosjekter med støtte fra programmet skal dokumentere minimum **50** nye og sikrede arbeidsplasser i 2014. Det er et mål å bidra til etablering av minst **2** nye bedrifter, og at prosjekter som støttes av programmet skal gi en giring på minst **15 mill. kr.** Dette skal oppnås gjennom følgende strategier

3.1.1 Forsterket kommunikasjon med næringslivet generelt.

I omstillingsprogrammets første fase ble det foretatt en omfattende analyse av bedriftenes behov for utviklingsstøtte. Dette bidro til å identifisere en rekke konkrete prosjekter som ga

en rask oppbygging av programarbeidet og gode resultater på sysselsettingen. Det viser seg at bedriftene i liten grad kommer direkte til programmet med sine ideer, og at vi er helt avhengig av proaktivt arbeid. Det vil sammen med Næringsrådet bli utarbeidet en aktivitetsplan for denne virksomheten. Følgende elementer vil kunne inngå:

- Forsterket offentlig kommunikasjon om programmet og resultatene
- Systematiske bedriftsbesøk
- Tilnærming gjennom bedriftsnettverk (NCE, TotAl-gruppen)
- Etablere nye fora for bedriftene (eks. frokostmøter) med særlig vekt på endringsbehov og endringsledelse

Resultatmål

Etablere minimum 3 nye prosjekter i næringslivet utenom Raufoss Industripark og SMB-bedriftene

3.1.2. Utnytte kontaktene i Raufoss Industripark til å få fram utviklingsprosjekter som styrker den tradisjonelle industrien.

Raufoss Industripark rommer en rekke store og små bedrifter som til sammen utgjør et sterkt innovativt og forskningsbasert kompetansemiljø. NCE og Sintef er navet i dette miljøet. Omstillingsprogrammet må ha inngrep med dette miljøet for å kunne identifisere gode og støtteverdige prosjekter. Dette vil dreie seg om nyutvikling innen eksisterende bedrifter, knoppskyting og nyetableringer i parken eller kommunen/regionen. Dette har gitt god uttelling fram til nå, og vil være en hovedstrategi også i 2014.

Resultatmål

Etablere minimum 3 nye prosjekter med basis i Raufoss Industripark i 2014

3.1.3 Følge opp bedriftene i SMB-Utvikling

Alle de 11 bedriftene i SMB-Utvikling gjennomførte forprosjektet og har definert et eller flere forslag til hovedprosjekt. Programmet skal i dialog med hver enkelt bedrift gå gjennom status ift planlagt hovedprosjekt, og vurdere hvorvidt det er aktuelt med ytterligere oppfølging. Dette kan primært være bidrag til å sikre god ekstern rådgivning i gjennomføring av hovedprosjekt, men direkte støtte til delaktiviteter kan også vurderes.

Resultatmål

Gi bistand til gjennomføring av hovedprosjekt i minst 3 av bedriftene.

3.1.4. Utvikle et konseptuelt tilbud om prosjektstøtte fra programmet

Omstillingsprogrammet har fokus på å gi prosjektstøtte til prosjekter i en tidlig fase hos bedrifter med omstillingsbehov og –potensial. Dette er som regel knyttet til nye markeder, nye produkter og prosesser, kompetanseheving og i noen tilfelle nyetableringer. Det konkrete innholdet i prosjektene varierer, men har også noen fellestrekk. For å tydeliggjøre tilbudet fra Omstillingsprogrammet er det behov for å utvikle en konseptuell pakke der bedriftene sammen med prosjektstøtten også kan kobles til aktuell kompetanse for å få gjennomført prosjektet. Dette kan bl.a omfatte følgende aktiviteter/prosjekttyper

- Strategisk gjennomgang av bedriften
- Forretningsplan for utviklingsprosjekter og etableringer
- Utarbeide skattefunnsøknad
- IFU/OFU-søknad (tilskuddsordning gjennom Innovasjon Norge, IFU, Industrielle Forsknings- og Utviklingskontrakter, OFU, Offentlige Forsknings- og Utviklingskontrakter
- Søknad om forskningsmidler
- Lean-introduksjon i bedriften

Kravene til behovsvurdering og nytteverdi av prosjektene må ikke svekkes sjøl om det utvikles et noe mer standardisert tilbud.

Det etableres et prosjekt for å utvikle et slikt tilbud med gjennomføring 1. kvartal 2014.

Resultatmål

Godt oppbygd tilbud med klare koblinger til aktuell kompetanse som kan tilbys bedriftene etter behov. Skal bidra til å nå målene om å øke prosjektmengden og antall bedrifter som deltar i omstillingsarbeidet.

3.1.5 Utvikle nye tilbud i grenseflaten privat/offentlig helse- og omsorgstjenester

Det tidligere innsatsområdet velferdsinnovasjon ble fra og med 2013 overført til innsatsområde Nyskaping i næringslivet. I 2014 vil det bli lagt opp til å få utviklet nye tilbud og evt. nye foretak i grenseflaten offentlig/privat gjennom prosjekter rettet mot næringslivet. Videre vil programmet støtte opp om arbeidet for å gjøre Vestre Toten v/Sintef til et kraftsenter for innføring av LEAN-metodikk og annen effektivisering i offentlig sektor.

Resultatmål

Det etableres minst ett prosjekt innenfor helse- og omsorgstjenester i 2014.

3.1.6 Økonomiske rammer for prosjekter innenfor Nyskaping i næringslivet i 2014

Omstillingsarbeidet i Vestre Toten har preg av at det genererer utviklingsprosjekter løpende med basis i dialogen med næringslivet. Det har derfor liten hensikt å detaljbudsjettere på prosjektnivå ved årets begynnelse. Med utgangspunkt i en ramme på 3 mill. kr/år, ca 0,9 mill. kr. til programledelse, innkjøpte tjenester og administrasjon, og en andel av prosjektmidlene på 2/3, vil det stå ca. 1,4 mill. kr til disposisjon for innsatsområdet i 2014. I tillegg disponerer programmet ca. kr. 1 mill. i ubrukte midler fra hele perioden 2010-13. Dette tillegges rammen for innsatsområde «Nyskaping i Næringslivet», slik at det samlet står 2,4 mill. kr. til rådighet.

3.2 Innsatsområde II. Attraktivitet for næringslivet

Dette innsatsområdet framstår som særlig viktig for å følge opp hovedmålet om en langsiktig plattform for næringsutvikling i kommunen og regionen. Dette henger nøye sammen med en strategi for å videreføre arbeidet etter at omstillingsperioden er over.

Resultatmål innsatsområde II 2013-2015

Bygge et langsiktig bærekraftig fundament for næringsutvikling i kommunen og regionen. Etablere et sterkt regionalt samarbeid om næringsutvikling med utgangspunkt i Næringsrådet, og mobilisere regionens utviklingsressurser i et kraftfullt samarbeid om nyskaping og vekst.

Effektmål innsatsområde II 2020

Vestre Toten skal være en næringsvennlig kommune som driver aktiv tilrettelegging for næringslivet i samspill med offentlige og private aktører i regionen og på fylkesplan.

Operativt resultatmål for 2014

Omstillingsprogrammet skal i løpet av 2014 bidra til å legge en plattform for videreføring av arbeidet etter at omstillingsperioden er avsluttet pr. utgangen av 2015. Dette skal omfatte et forslag/beslutning om en regional løsning med utgangspunkt i Næringsrådet, og medvirkning fra kommunene og Oppland Fylkeskommune. Dette vil i stor grad være en politisk prosess. I tillegg må det etableres et samarbeidsmønster mellom utviklingsaktørene i regionen som gir bedriftene bedre tilgang på kompetanse og utviklingsressurser for nyskaping og kommersialisering. Forbedret samhandling mellom næringsliv, utviklingskompetanse og offentlige organer/virkemidler er viktig for å skape et langsiktig fundament for næringsutvikling i tråd med programmets hovedmål.

3.2.1 Etablere et eget prosjekt for videreføring av omstillingsarbeidet

Omstillingsprogrammet etablerer sammen med Gjøvikregionen/Næringsrådet et eget prosjekt for å drive fram arbeidet med å finne arbeidsform og finansiering etter at omstillingsmidlene fases ut. Prosjektet skal framskaffe beslutningsunderlag for de politiske prosessene som må gjennomføres for å sikre en langsiktig plattform, og koordinere de utviklings- og samhandlingsprosjekter som iverksettes for å skape forsterket utvikling i regionen.

Resultatmål

Videreføring av Omstillingsarbeidet skal være forankret hos kommunene i regionen. Dette skal omfatte en modell for medfinansiering fra Oppland Fylkeskommune

3.2.2 Bidra til å etablere utviklings- og samhandlingsprosjekter i regionen

Gjøvikregionen har et aktivt næringsliv med kjerne i industriklyngen i Vestre Toten. Ved siden av en rekke innovative bedrifter finnes sterke utviklingsmiljøer og nettverk som NCE, Sintef, TotAI-gruppen m.v. Forskningsmiljøet ved Høgskolen i Gjøvik er en viktig del av dette. Komm-In, Ko-Aks er viktige aktører, sammen med Innovasjon Norge og bankene. I tillegg driver kommunene tilrettelegging, dels i egen regi og dels gjennom Næringsrådet. Ut 2015 har Vestre Toten og Søndre Land egne omstillingsprogrammer med finansiering fra Oppland fylkeskommune.

Gjennom avklaring av roller, bedre samkjøring og omstrukturering av relevante aktører og programmer er det mulig å skape et enda sterkere utviklingstrykk i regionen. Kobling mellom bedriftenes utviklingsbehov, tilgang på kompetanse og FoU-ressurser, og aktuell finansiering vil være sentralt. Dette kan bl.a gi bedre evne til å:

- Bistå eksisterende bedrifter med behov og potensial for omstilling, spin-offs, offensiv vekst
- Evne til å løfte fram nye konkurransedyktige bedrifter

Dette vil styrke regionens attraktivitet overfor eksisterende bedrifter, potensielt tilflyttende bedrifter og etablerere, og regionens posisjon som industrielt vekstsenter i Innlandet.

Resultatmål

Omstillingsprogrammet etablerer i nødvendig samarbeid med andre aktører et slikt utviklingsprosjekt med sikte på gjennomføring i løpet av 2014.

3.2.3 Bidra til etablering/drift av nye arena-programmer i regionen

Arena-programmer er et tilbud til til grupperinger av bedrifter og kunnskaps- og utviklingsaktører som har etablert eller er i ferd med å etablere et bredt og langsiktig samarbeid om utvikling av den klyngen eller næringsmiljøet de er en del av. Formålet er å øke innovasjonsevnen for de deltakende bedriftene som grunnlag for økt verdiskaping.

Grupperingen Plastnett la inn søknad om arena-program i 2013, men uten å nå opp i første runde. Det ventes at søknaden vil bli fornyet i 2014. I tillegg arbeider TotAl-gruppen med en søknad som er knyttet til gruppen Subsea Eastnet, som ble etablert med grunnlag i prosjektmidler fra Omstillingsprogrammet. Det legges opp til at Omstillingsprogrammet kan medvirke til å få etablert søknader, og evt. bidra til drift av arena-programmer som kommer i gang.

Resultatmål

Bidra til etablering og drift av minst ett arena-program i regionen i 2014.

3.2.4 Økonomisk ramme for prosjekter innen Attraktivitet for næringslivet i 2014.

Det vil i utgangspunktet stå ca 0,7 mill. kr til disposisjon for prosjekter innen innsatsområdet i 2014. Dette ansees å være tilstrekkelig for gjennomføring av de skisserte tiltak, og kan også gi noe rom for nye prosjekter innenfor innsatsområdet

3.3 Kommunikasjon

Resultatmål for kommunikasjon 2013-2015

Etablere en løpende kommunikasjon om utviklingsarbeidet opp mot næringslivet, samarbeidsparter og allmennheten. Dette er særlig viktig for å identifisere gode utviklingsprosjekter, og skal også være relatert til omdømmebygging for Vestre Toten som attraktiv nærings- og bostedskommune.

Effekt mål kommunikasjon 2020

Kunnskapen om Vestre Toten som et teknologisk kraftsentrum og Innlandets desidert viktigste industrikommune skal ha festet seg hos brede befolkningsgrupper og myndigheter på alle nivåer. Dette skal bidra til økt nærings- og bostedsattraktivitet i kommunen og regionen.

Operativt resultatmål 2014

Etablere en forsterket kommunikasjonsplattform mot allmennheten og aktører som blir involvert i omstillingsarbeidet. Dette skal sikre ønsket prosjekttilgang og styrke programmets og kommunens arbeid med å etablere en langsiktig plattform for næringsutvikling i regionen.

3.3.1 Videreutvikling av programmets hjemmesider, spesielt med sikte på å formidle aktualiteter og nyheter.

Dette tilrettelegges i samarbeid med ansvarlig for kommunens hjemmesider

3.3.2 Intensivert mediearbeid knyttet til programmet generelt og bedriftsprosjektene spesielt

Det vil bli ført løpende ajourhold over aktiviteter og prosjekter og direkte avlesbare resultater. Disse vil bli kommunisert på hjemmesidene og til media i regionen. Den direkte kontakten mot media intensiveres.

3.3.3. Aktiv og regelmessig dialog med bedrifter som har eller kan bli tildelt prosjekter

I henhold til strategien for å øke prosjektmengden blir det lagt opp til en planmessig besøks- og kontaktvirksomhet med bedriftene i kommunen. Dels i forbindelse med prosjektsøknader og oppfølging av innvilgede prosjekter, og dels for å identifisere nye, støtteverdige prosjekter.

3.3.4. Foredrag og lignende i hos samarbeidspartnere, lag og foreninger

Det er en viss etterspørsel etter foredrag og annen formidling med utgangspunkt i Omstillingsprogrammets arbeid og resultater. Dette blir rettet til ordfører/rådmann eller til daglig leder for programmet. Det er viktig å følge opp slike forespørsler så langt råd er.

Rammebudsjett for 2014

Inntekter (inkl. 1 mill. kr i ubrukte midler)	4 000 000
--	-----------

Ressursbruk

Prosjektmidler Innsatsområde 1	2 400 000
--------------------------------	-----------

Prosjektmidler Innsatsområde 2	700 000
--------------------------------	---------

Programadministrasjon (ledelse, innleid kompetanse og annet)	900 000
--	---------

Sum

4 000 000

Budsjettkommentar

Rammebudsjettet tar utgangspunkt i de faktorer en har kjennskap til ved årets start. Prosjektmidler er i utgangspunktet fordelt med 2/3 til innsatsområde 1, og 1/3 til innsatsområde 2. Ledige midler på ca. 1 mill. kr er forutsatt å kunne brukes innenfor innsatsområde 1. Det er ikke hensiktsmessig å drive budsjettering på prosjektnivå ved årets begynnelse, dels fordi prosjektene kommer til gjennom året, og dels fordi det er ønskelig med fleksibel ressursdimensjonering mellom de ulike strategiene innenfor innsatsområdene. Gjennom året vil det bli en rapportering som er knyttet til prosjektmidler innenfor henholdsvis innsatsområde 1 og 2, og programadministrasjon (ledelse, innleid kompetanse og andre driftskostnader).